

Paspoort

- **Naam:** wilde kat.
- **Wetenschappelijke naam:** *Felis silvestris*.
- **Lengte:** kop-romp 46-78 cm; schouderhoogte: 31-43 cm; staart: 23-38 cm; achtervoet 11,5-16 cm.
- **Gewicht:** man $\pm$ 5 kilo, vrouw $\pm$ 3,5 kilo.
- **Voedsel:** woelmuizen en andere kleine zoogdieren, soms hazen. Soms vogels, reptielen, vissen en insecten. Prooien worden besprongen vanuit een hinderlaag.
- **Geluid:** spinnen, net als huiskatten. Tijdens de paartijd maakt de kater krijsende en jammerende miauwgeluiden.
- **Voorplanting:** na een jaar geslachtsrijp. De paartijd vindt plaats van januari t/m maart. De draagtijd is ruim twee maanden. Worpgrootte: meestal 3-4 jongen, in zeldzame gevallen 8. Na drie maanden verlaten ze hun moeder.
- **Verspreiding:** Europa, Afrika, groot deel Azië.
- **Bijzonderheden:** omdat wilde katten weleens paren met verwilderde huiskatten of boerenkatten, komen in Europa ook hier en daar bastaarden voor. Vooral in Schotland is dat het geval.

De terugkeer

Het is een van de meest spectaculaire gebeurtenissen van de laatste jaren in de Nederlandse natuur: de terugkeer van de Europese wilde kat. Journalist Caspar Janssen ging in de schemer op pad in het Zuid-Limburgse Vijlenerbos in de hoop hem tegen het lijf te lopen.

TEKST CASPAR JANSSEN

“Ja, ja!” René Janssen van Bionet Natuuronderzoek roept en wenkt. Hij loopt met een dataontvanger en een antenne in zijn hand over een paadje van het Elzetterbos, een deel van het Vijlenerbos, tussen Vijlen en Vaals in Zuid-Limburg. ‘Piep’, klinkt het kastje. Janssen fluistert: “Hij is in de buurt!” Hij, dat is een wilde kat, een gezenderde wilde kat die in het Vijlenerbos leeft. Er leven meer wilde katten in dit Limburgse bos, maar deze kat, nummer vijf, is de laatste van de gezenderde exemplaren met een functionerende zender.

We waren niet voor niets naar dit gedeelte van het Vijlenerbos gelopen, op deze regenachtige nazomerdag. “Dit gedeelte is ideaal

A photograph of a wildcat (Felis silvestris) climbing a tree trunk. The cat is shown from the side, with its front paws gripping the bark and its hind legs pushing off. It is looking upwards with its mouth slightly open. The background consists of bare tree branches against a clear sky.

van de wilde kat

voor de wilde kat”, weet Anke Brouns, die zich namens Ark Natuurontwikkeling al een aantal jaren met de wilde kat in Zuid-Limburg bezighoudt. “Er is hier veel dekking en er zijn aan de bosrand stukken met ruig gras en graften die ideaal zijn voor prooidieren, vooral muizen. En er is hier ook een grote dassenburcht.” Wilde katten houden zich vaak op in dassenburchten. Overdag, en bijvoorbeeld als het regent, zoals nu.

Niet te temmen

“Vijf wilde katten hebben kortere of langere tijd in dit deel van het bos gezeten”, vertelt Janssen. “Ik heb hier vlakbij weleens oog in oog gestaan met een wilde kat. Ik zag opeens

die ogen oplichten in het donker. Een geweldige belevenis. Dat compenseert die eerdere nachten dat je voor niets je bed uitkwam na een melding.”

De wilde kat is niet, zoals veel mensen denken, een verwilderde huiskat, maar een wild roofdier. De Europese wilde kat lijkt hoogstens op de cyperse kat die afstamt van de Afrikaanse wilde kat, maar is niet of nauwelijks te temmen. Dat werd regelmatig duidelijk als mensen een jong katje dat ze in het buitenland in het bos hadden aangetroffen, meenamen naar huis: het dier bleek onhandelbaar en lustte geen kattenvoer. Brouns: “Het is een wild beest, het is echt geen Poekie. Als je er een ziet, merk je dat ook wel.”

Gemiddeld is een wilde kat iets groter dan een gewone kat, al kan een fikse huiskater even groot zijn als een wilde. De wilde kat heeft wel een paar specifieke kenmerken: een dunne zwarte streep over de lengte van de rug en hij heeft ook enkele zwarte ringen op de staart en een stompe zwarte staartpunt.

Met succes beschermd

Er komen bij Anke Brouns tegenwoordig veel meldingen binnen van mensen die menen een wilde kat te hebben gezien. “Maar in 99 van de 100 meldingen is het gewoon een loslopende of verwilderde huiskat.” Het valt ook niet mee om een wilde kat te spotten. Overdag houden ze zich doorgaans schuil. >

‘Het is
een wild beest,
het is echt
geen Poekie.
Als je er een
ziet, merk je
dat ook wel’

> Sinds de middeleeuwen kwam de Europese wilde kat niet meer voor in Nederland; de Eifel-Ardennenpopulatie bleef behouden. Het eerste vermoeden dat de wilde kat (weer) richting Nederland kwam, dateert uit 2002. Toen werd bij Vaals een dode gevonden, een verkeersslachtoffer. In opdracht van provincie Limburg maakte roofdierdeskundige Jaap Mulder een paar jaar later een eerste inventarisatie in de Zuid-Limburgse bossen, met behulp van fotovallen. En ja: in 2006 dook een wilde kat op voor de camera in het Bovenste Bos bij Epen, niet ver van Vaals, aan de andere kant van het Geuldal. Daarna bleef het stil tot 2013, toen werd elders in Zuid-Limburg, in het Noordal, een wilde kat waargenomen. In 2014 werden in het Vijlenerbos zeker zeven wilde katten gezien. En voor het eerst werden ook wilde katjes in de Zuid-Limburgse bossen geboren. “Echt een succes van de Europese natuurbescherming”, meent Janssen. Daarmee doelt

hij op de actieve bescherming van de wilde kat in Duitsland en België. Tot voor veertig jaar terug werden wilde katten nog flink bestreden. Sinds die jacht gestopt is, breiden de populaties zich gestaag uit. In Duitsland verschenen rasters langs snelwegen, om te voorkomen dat katten de snelweg op zouden lopen. Janssen: “Dat de wilde kat nu in Limburg opduikt, heeft alles te maken met die bescherming.” Duitsland werkt nu ook aan groene verbindingen, een zogeheten *Rettungsnetz für die Wildkatze*.

Goed bosmuizenjaar

‘Piep’, doet de ontvanger opnieuw. We lopen – in de schemering inmiddels – dwars door het bos in de richting van een dassenburcht. Vijf wilde katten zijn in 2014 gezenderd en langere of kortere tijd gevolgd. Ark Natuurontwikkeling wilde vooral meer weten over het terreingebruik. Brouns: “Er is altijd van uitgegaan dat de wilde kat een bosdier is. En

dat blijkt ook wel, ze zaten in 2014 en 2015 veel in het bos. Voor deze vijf katten was daar blijkbaar voldoende voedsel, het was ook een goed bosmuizenjaar. Ze foerageren ook in het extensieve grasland rondom het bos.” Brouns wijst op een weiland met veel struweel, veel ruiger dan een normaal weiland. Interessant voor muizen, en voor wilde katten.”

Bossen verbinden

De terugkeer van wilde dieren en het verbinden van natuurgebieden in de Euregio, aan weerszijden van de grenzen met Duitsland en België, en in Limburg zelf, past in de filosofie van Ark Natuurontwikkeling. Brouns: “We zijn al sinds 2010 bezig veel voormalige landbouwgebieden rondom de Vijlenerbossen ruiger en weelderiger te krijgen.” Even eerder wees ze al in de verte, naar het Bovenste en Onderste Bos, aan de andere kant van het Geuldal, dat al Natura 2000-gebied is. Daar, op hemelsbreed drie kilometer

afstand, trof Mulder in 2006 de eerste levende wilde kat aan. Het doel van Ark Natuurontwikkeling is nu om verbindingen aan te leggen tussen de twee bosgebieden. Als er meer wilde katten komen, kunnen ze via zo'n verbinding op zoek naar een nieuw leefgebied. De afstand is het probleem niet. Uit het zenderonderzoek blijkt dat wilde katten zich in een nacht soms meer dan tien kilometer door het bos verplaatsen.

Brouns: "Wilde katten hebben wel dekking nodig, ze verplaatsen zich niet graag door open gebieden." Dat landschap met heggen, hagen, wallen en struwelen is ook ideaal voor de hazelmuis en de grauwe klauwier, weet Brouns. Mooi is het sowieso, die combinatie van hellingbossen en coulissenlandschap, en de wetenschap dat hier tegenwoordig wilde katten leven, maakt een wandeling toch net weer iets spannender.

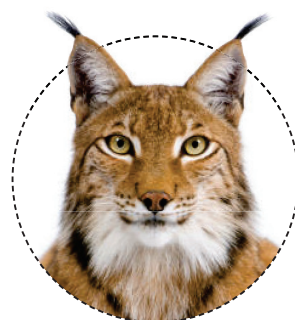
Het gepiep van het kastje is inmiddels gestopt. Janssen: "Misschien zit de wilde kat

zo diep verscholen in de dassenburcht dat het signaal niet doorkomt."

Op de voet gevolgd

Hoe dan ook: we zijn de wilde kat kwijt. Want even later lezen we de gps-gegevens uit en blijkt dat de batterij van de zender van deze wilde kat het heeft begeven. Dit was de laatste zender die nog in bedrijf was: de eerste wilde kat die door ARK van een zender was voorzien, is afgelopen september overleden. Er zijn al plannen voor een volgend zenderproject. Brouns: "Het belangrijkste is: de wilde katten leven hier. En als zij hier kunnen leven en zich kunnen verplaatsen, dan kunnen ook veel andere dieren dat."

"Het mooie is", zegt Janssen, "dat we er hier vanaf het begin bij zijn. Dat we de wilde katten sinds hun terugkeer naar Nederland bijna op de voet hebben kunnen volgen. Dat is toch tamelijk uniek." 🐾

Wachten op de lynx

Toen Ark Natuurontwikkeling de cameravallen in de Zuid-Limburgs bossen plaatste, had de organisatie ook de stille hoop dat er een lynx voor de lens zou verschijnen. Er wordt al jaren gehoopt dat dit grote roofdier, net als de wolf, terugkeert naar Nederland.

In de Ardennen en in de Eifel leven wel lynxen, maar de aantallen zijn heel klein. In Frankrijk daalt het aantal lynxen omdat de dieren er worden bejaagd. Wel zijn er plannen om de lynx te herintroduceren in delen van Frankrijk.

Anke Brouns vermoedt dat de Nederlandse natuur nog te gefragmenteerd is voor de lynx, die waarschijnlijk grotere leefgebieden nodig heeft. "Maar je zou de wilde kat wel als de voorloper van de lynx kunnen zien."